

Peti hrvatski socijalni tjedan „Kultura rada u Hrvatskoj“

Na poticaj Hrvatske biskupske konferencije, i u organizaciji Centra za promicanje socijalnog nauka Crkve, predstavnici svih (nad)biskupija u Hrvatskoj okupili su se na Petom hrvatskom socijalnom tjednu u Zagrebu, održanom od 21. do 23. listopada 2011. godine. Tristotinjak sudionika, od čega šezdesetak predavača raznih struka iz cijele Hrvatske, pod različitim je vidovima razmatralo temu *Kultura rada u Hrvatskoj*. Sudionici Tjedna upućuju ukupnoj hrvatskoj javnosti, pojedincima i ustanovama sljedeću

Deklaraciju

Mnogobrojne susljedne krize koje pogađaju hrvatsko društvo potvrđuju antropološku činjenicu da je rad prije svega etičko-moralna i duhovna, a ne tek ekonomska kategorija.

Društvena istraživanja otkrivaju da Hrvatska spada u zemlje s najnižim povjerenjem u institucije u Europi. Ako želimo razvijati hrvatsko društvo u svim njegovim dimenzijama, a posebno kulturu rada u Hrvatskoj, takvo stanje je neodrživo.

Usljed globalizacijskih procesa sve je manji utjecaj nacionalne države na uređenje gospodarskih odnosa. Donedavna tendencija „slabljenja države“, koja je označavala neoliberalni model na europskoj i svjetskoj razini, prekinuta je intervencijom država u rješavanju financijske krize.

U takvoj situaciji želimo da se Hrvatska država snažnije, konkretnije, vodeći računa o najslabijima, uključi u rješavanje pitanja i problema vezanih uz rad: nezaposlenost, zlostavljanje na radu, zaštitu radničkih prava, redovitu isplatu plaća, poštivanje vlastitih blagdana, stvarno poštivanje radničkog prava na odmor, poticanje društveno odgovornog poduzetništva i vrijednosti rada, promišljanje rada budućnosti, uklanjanje „rada na crno“ i uvjeta koji do njega dovode, stabilnost rada u poljoprivredi, promociju odgoja za rad i dobrovoljni rad.

U društvu se sve jasnije naziru dvije ugrožene skupine obzirom na rad: *nezaposleni* - isključeni iz svijeta rada i *prezaposleni* – isključeni iz obiteljskoga i društvenog života.

Na tragu socijalnog nauka Crkve, polazeći od opisanog stanja u društvu, a na temelju rasprava na Petom hrvatskom socijalnom tjednu glede razvoja nove *kulture rada* u Hrvatskoj, želimo i tražimo sljedeće:

1. Razvijati duhovnost rada, vraćajući radu njegov pravi smisao i vrijednost. Radeći, čovjek odgovara na poziv Božji da bude njegovim suradnikom u uređenju i dovršenju ovoga svijeta. Vjernik trajno razvija ovu duhovnu dimenziju rada. Ta dimenzija poziv je svim ljudima dobre volje da ne dopuste svođenje sebe i drugih, posebno najslabijih, na sredstvo.
2. Razvoj poduzetništva počiva na tri jednostavna načela: *pravedan profit za vlasnike poduzeća/poduzetnike; pravedna plaća za radnike i pravedan porez za državu*. Poduzetništvo pretpostavlja i zahtijeva stabilno pravno uređen sustav. Zakoni se ne smiju donositi polazeći od idealnih sustava, već od postojeće prakse, imajući u vidu druga iskustva i ideale, ali prvenstveno uređujući hrvatski sustav, hrvatsko gospodarstvo, poštujući iskustva i dobru tradiciju u Hrvatskoj, na koju se tu možemo osloniti. Od poduzetništva u poljoprivredi ne treba očekivati da će *mala poljoprivredna gospodarstva* biti osnova našeg razvoja, ali ona mogu biti značajan gospodarski i socijalni čimbenik ako se udruže u moderne zadruge. Zadrugarstvo je u Hrvatskoj imalo dugu tradiciju, prekinutu nakon II. svjetskog rata. Tu tradiciju valja oživjeti, naravno, primjereno vremenu.
3. U Hrvatskoj postoje mnogobrojni uzroci nezaposlenosti, od strukturalne nezaposlenosti preko nedovoljno dinamičnog obrazovnog sustava, pa do globalne svjetske krize koja je pogodila i Hrvatsku. Kako bismo riješili problem nezaposlenosti, potrebno je djelovati u nekoliko smjerova: poticajima za zapošljavanje pridodati i poticaje za cjeloživotno obrazovanje radnika, medijski promovirati poslodavce koji zapošljavaju teško zaposlive skupine, povećati sredstva za mjere politike zapošljavanja te maksimalno se usredotočiti na korištenje sredstava EU u području zapošljavanja. Posebnu pozornost usmjeriti na eliminiranje *dugotrajne nezaposlenosti*, koja je višestruko štetna za pojedinca i društvo. Održati ravnotežu između aktivnih mjera zapošljavanja i materijalne zaštite nezaposlenih. Ukloniti barijere koje onemogućuju nezaposlenim roditeljima smještaj djece u predškolske ustanove kako bi bili u mogućnosti aktivno tražiti posao. U dodjeli sredstava zapošljavanja prioritet dati povećanju zaposlivosti u područjima visoke nezaposlenosti. Hrvatska će postati imigrantska zemlja. Potrebno je provesti niz analiza i studija ove problematike te imati jasnu državnu imigrantsku politiku.

4. Kao narod i politička zajednica ne smijemo odustati od *odgoja za rad*. U potrošačkoj, zabavljačkoj kulturi nije lako odgajati za rad, stoga je u odgoju za rad potrebno ojačati funkciju obitelji. To znači nužno povezivanje bitnih čimbenika u odgoju: djeca, roditelji, škola, odnosno učitelj, a za vjernike - vjerska zajednica, odnosno Crkva. Boravak djece u obrazovnim institucijama treba organizirati na način da roditelji mogu biti s djecom. Svjesni smo da će nastupiti brojni novi oblici rada u budućnosti, pa je nužno njima prilagoditi zakonska rješenja te naš sustav pripremati da bude u stanju obrazovati djecu i mlade za realne poslove koji nadolaze. Nedovoljno je mehanički *proizvoditi* struke, ne vodeći računa o tome mogu li se ljudi zaposliti. Tako proizvodimo nezaposlene i nezaposlive.
5. Obitelj je u Hrvatskoj još uvijek funkcionalna institucija i na nju se potrebno više osloniti i više joj pomoći budući da je njezin doprinos društvu od nezamjenjive važnosti. Sustav vrijednosti u obitelji prenosi se upravo u zajedništvu roditelja i djece. Sloboda od *nedjeljne tlake* nužni je uvjet mogućnosti odgoja u obitelji, pa i odgoja za rad, zbog čega zahtijevamo da se hrvatskim obiteljima omogući nedjeljom biti zajedno i slaviti Dan Gospodnji. To je pitanje kulture, ali i zdravlja. U organizaciji slobodnog vremena i boravka djece potrebno je uložiti zajednički napor u kojemu mogu sudjelovati djeca i mladi.
6. Posebno inzistiramo na zakonima koji će učinkovito štititi radnika, te njihovoj provedbi, koja će omogućiti stvarno poštivanje radničkih prava. Radnicima osigurati: zaposlenost, dostojne uvjete rada, u koje se broji i zaštita na radu, te redovitu isplatu dostojne plaće jer je teološki neisplata plaća grijeh, a društveno je ništa drugo nego krađa. Država treba na tržištu rada osigurati brz i učinkovit nadzor i učinkovitu sudsku zaštitu. Rad na određeno vrijeme i drugi nesigurni oblici rada moraju se staviti pod nadzor i svesti na najmanju mjeru. Ne smije se poticati i dopuštati fleksibilnost tržišta rada koja će počivati na nesigurnosti i gubljenju radničkih prava. Zakonom urediti radno vrijeme, a u trgovini onemogućiti poslodavce da ga svojevrijedno uređuju.
7. Za napredak sela nužno je, u seoskim krajevima, učiniti gospodarsku strukturu raznovrsnijom. Što se tiče poljoprivrede, zahtijevamo takav sustav potpora – novčanih, obrazovnih i organizacijskih - koje će uspješnije pridonijeti razvoju poljoprivredne proizvodnje. Posebno naglašavamo problem manjka radnih mjesta za žene, što potiče njihov odlazak i dugoročno je i višestruko štetan za sveukupni razvoj Hrvatske.
8. Uključivanje u dobrovoljni rad, novi odnosi povjerenja koji se na taj način između ljudi ostvaruju, uvećavaju društveni kapital, a samim time i sposobnost društva za

razvoj i otvaranje novih radnih mjesta. Dobrovoljno djelovanje postaje svjedočanstvo jednog drugačijeg modela društva i zajedništva koje se ne temelji samo na utilitarističkim načelima, već postaje podloga na kojoj nastaju i temelje se neprofitne organizacije najširih oblika. Promicanjem dobrovoljnog rada potiče se aktivnije sudjelovanje građana u društvenom životu, pri čemu i umirovljenici temeljem svoga iskustva mogu dati svoj doprinos. Stoga bi, u vidu razvijanja klime pogodne za razvoj dobrovoljnosti, odgoj za dobrovoljno djelovanje trebao postati sastavnim dijelom cjelokupnog obrazovnog sustava.

9. Država i državne institucije trebaju početi djelovati društveno kako bi zadobile povjerenje građana i omogućile razvoj društva koji je sada zaustavljen. Trebamo konačno demontirati sustav upravljanja koji je tijekom totalitarnog režima bio projektiran da građane *nadzire*, a ne da im *služi*. Taj je sustav neprimjeren demokratskom uređenju. S ovako niskim i opadajućim *društvenim kapitalom*, tj. nepovjerenjem u institucije i protudruštvenim djelovanjem, teško je očekivati bilo kakav razvoj, pa i gospodarski.
10. U području zakonodavstva tražimo da hrvatski zakonodavac počinje ozbiljno uređivati hrvatsko društvo polazeći od dobrih hrvatskih praksi, postojećeg sustava vrijednosti, kulture i tradicije koju valja čuvati i razvijati, a ne ignorirati. U takvom bi okruženju bilo moguće razvijati novu kulturu rada u Hrvatskoj, koja će biti primjerena vremenu, ali koja neće zanemariti da je svaki rad prije svega ljudski rad koji se čovjeku ne smije oduzeti.
11. Socijalni pastoral potiče vjernike da promiču svekoliku humanizaciju osobnih i društvenih, gospodarskih, kulturnih i političkih zbilja hrvatskog društva. Ovo zalaganje nadilazi samo tradicionalno karitativno djelovanje u Crkvi, jer uključuje edukaciju i preventivu, a ne samo ublažavanje društvenih problema. Od vjernika se očekuje solidarna i dragovoljna zauzetost već u njegovoj župi, ali i šire, u prakticiranju društvene dimenzije vjere.

U Zagrebu, 23. listopada 2011.